onwedergeborene zoowel als de wedergeborene ondernemen, maar de grootste zelfbeheersching en de machtigste, ernstigste zelfaangrijping kan nooit wat onheilig is *heilig* maken. Al is het dan ook dat de Neo-Kohlbruggeanen, geheel blind voor het werk der gemeene gratie, en voor de *reële* inwerking van den Heiligen Geest op het menschelijk hart, de heiligmaking, als in het geloof inbegrepen, feitelijk hebben weggecijferd, hierin hadden ze recht, dat ze met heiligen toorn getoornd hebben tegen de vermetele poging om de heiligmaking te doen voorkomen als een graduëele heiliging, waartoe de zondaar na tot het geloof gekomen te zijn, *zichzelven bewerkte*. De „heiligmaking" is een genadedaad Gods aan ons, niet een werk van den mensch aan zichzelven, en als er staat: „Jaag de heiligmaking na, zonder welke niemand den Heere zal zien," beteekent dat niet: Doe uw best, en span u in, om uzelven zedelijk te verbeteren, want alleen wie hiermeê gereed komt, zal den Christus in heerlijkheid aanschouwen, maar dan is onder jagen naar heiligmaking te verstaan, een zoeken van die innige gemeenschap des geloofs en der liefde met God en Christus, dat zijn heiligende genade zich krachtig in ons betoone. Een andere voorstelling leidt tot wanhoop. Ware toch de heiligheid een kleed, waaraan we zelven weefden, en dat af moest zijn, eer we den hemel konden binnengaan, dan zou alleen een stokoude grijsaard zich kunnen inbeelden hiermede gereed te komen, terwijl ieder, die in het midden zijner dagen werd afgesneden, door God zelf zou verhinderd worden, om zijn heiligheid te volmaken, en daarom verloren gaan. We kunnen daarom niet streng genoeg aan het absoluut, d. i. volstrekt karakter der heiligheid vasthouden. Ge zijt *heilig* of ge zijt niet *heilig*. Een man die wedergeboren is, is heilig, en *kan* juist daarom niet zondigen, want het heilige zaad blijft in hem. Een wilde wingerd, die ingeënt is in een edelen wijnstok ging niet langzamerhand uit den éénen staat in den anderen over, maar hield op eenmaal op wilde wingerd te zijn, en was op eenmaal edele wijnstok.

Zoo nu verstaan is onze wedergeboorte zelve onze *heiligmaking*. Wie wedergeboren werd *was* onheilig, en *werd* heilig. Als Paulus dan ook aan de kerk van Corinthe schrijft: „Maar gij zijt afgewasschen, maar *gij zijt geheiligd*, maar gij zijt gerechtvaardigd" (Cor. 6:11), dan volgt reeds uit dat plaatsen van de rechtvaardigmaking *na* de heiliging, dat hier heiliging op de wedergeboorte zelve ziet, natuurlijk met inbegrip van haar uitwerking. Men kan dus tweeërlei doen. Men kan, omdat in het werk Gods alles organisch saamhangt en een eenheid vormt, heel dat werk Gods hetzij onder den naam van *wedergeboorte*, hetzij onder den naam van *bekeering*, hetzij onder den naam van *heiligmaking* saamvatten, of wel alle drie onderscheiden. Vandaar dat de „wedergeboorte" de ééne maal aanduidt *al wat God aan ons doet*, en dan eerst voltooid is in ons sterven, de andere maal daarentegen alleen die *eerste daad* Gods, waardoor het nieuwe leven in ons komt. Zoo ook zal bekeering de eene maal aanduiden, *heel het werk Gods*, om ons van zonde en ellende tot heiligheid en heerlijkheid te brengen, de andere maal alleen de daad waardoor Hij ons tot het bewuste geloof brengt. En zoo ook zal de eene maal *heiligen*, of *heiligmaken* (wat in het Grieksch één en hetzelfde is) aanduiden al wat door God in ons gewrocht is, van onze wedergeboorte af tot en met ons sterven, de andere maal daarentegen alleen die bepaalde daad Gods, waardoor Hij het in ons geplante leven der heiligheid in onze levenssfeer doet indringen, en bij ons sterven geheel van al wat zondig is, afscheidt. Alleen in dien laatsten zin nu, komt het voor als men onderscheidenlijk van *heiligmaking* spreekt, en alleen in dien zin, komt het dan ook hier ter sprake, omdat het alleen in dien zin met de *gemeene gratie* in aanraking komt.

„En de aarde beefde".

> En zie, het voorhangsel des Tempels scheurde in tweeën, van boven tot beneden; en de aarde beefde, en de steenrotsen scheurden.
>
> Matth. 27:51.

Ook de natuur heeft teekenen gegeven, toen de Heiland der wereld door die wereld werd uitgebannen, en aan het kruis den geest gaf.

Allerlei teekenen worden ons bericht. Er viel middenop den dag plotseling een zwarte donkerheid in, die uren lang aanhield. De aarde beefde, de steenrotsen scheurden. En als gevolg hiervan dreunde de tempel van Sion op zijn grondvesten, zoodat het voorhangsel scheurde, en dat graven opensloegen en verschijningen van dooden gezien werden.

En als tweede gevolg staat er bij, dat de officier die de wacht aan het kruis commandeerde, bij het zien van deze teekenen derwijze werd aangegrepen, dat hij uitriep: Waarlijk deze was een Godezoon, de zoon van een God, een bovenmenschelijk wezen!

Haast zouden we zeggen, tot zulk een uitbarsting in de natuur moest het komen.

Hij die hier stierf was de Middelaar Gods en der menschen, en als zoodanig het eeuwige Woord, door wien alle dingen in hemel en op aarde geschapen zijn. Met name de apostel Johannes gaat van die schepping van hemel en aarde door het Woord uit, om ons op die wijs rechtstreeks van de Schepping naar Bethlehem, van Bethlehem naar Golgotha, en van Golgotha naar zijn opvaren ten hemel te brengen.

En niet alleen dat hij die hier stierf degene was, door wien die aarde, en die rotssteen geschapen was, maar zijn sterven was tevens het groote keerpunt in de geschiedenis van dat menschelijk geslacht, waarin de schepping van deze aarde haar hoogtepunt had bereikt.

Tot aan het Kruis gaat het den weg naar beneden. Van dat Kruis af, slaat plotseling de weg om en gaat het naar boven.

Ook is die machtige Heiland der wereld niet een uitsluitend spiritualistisch wezen, dat enkel geestelijk werkt, maar die Zone Gods heeft, met de menschelijke ziel, ook het *vleesch en bloed* der kinderkens aangenomen.

Lichamelijk is hij gezien. Hij is getast, gezien, in uitwendige verschijning waargenomen, en aan dit komen van den Heiland *in het vleesch* hecht de Schrift zóó alles te boven gaande waarde, dat de apostel u een *antichrist* noemt, als ge dat komen van den Zone Gods *in het vleesch*, niet volmondig en in al zijn verre strekking erkent.

Ge ziet hem dan ook niet alleen geestelijk de zondaren redden, maar ook allerlei stoffelijke wonderen in het rijk der natuur doen. Hij bezweert den storm, hij wandelt op den zeespiegel, hij vermenigvuldigt het brood, hij geneest de kranken, de dooden wekt hij lichamelijk op.

Ja, meer nog, het Kruis van Golgotha wordt eerst voleind in de *lichamelijke* opstanding. Reeds op den Thabor was zijn *lichaam* en zijn *gewaad* vooruit verheerlijkt geweest. En nu voleindt zich zijn triomf in zijn *vleesch en bloed*.

En straks vaart hij ten hemel, niet zijn aardsch omhulsel hier achterlatend, maar dat meê opvoerend naar den hemel, en is nu *in ons vleesch* gezeten aan de rechterhand Gods.

Staat nu dit *vleesch* met heel de natuur in verband, hoe kon het dan anders of ook in *de natuur* moest het sterven van den Heiland natrillen.

Moest niet zijn doodszucht worden tot een doodszucht, die nawerkte in de natuur die het Kruis omringde?

Niet dat dit zoo plaats greep, verbaast, maar zoo het niet had plaats gegrepen, zou er iets ontbroken hebben.

Ge zoudt het diepe levensverband tusschen die *natuur* en het eeuwige Woord niet meer hebben verstaan.

Zoo ge dit meêzuchten en meêbeven van de natuur met het sterven van den machtigen Heiland niet verstaat, dan verstaat ge evenmin iets van den vloek, die om der zonde wil over die natuur is gekomen, en van de ontzettende natuurteekenen, die eens Jezus' wederkomst begeleiden zullen.

Als om der zonde wil de vloek over de aarde komt, wat is dit anders dan een meêtreuren van de natuur met den gevallen mensch, het afleggen van het paradijsgewaad, om in het rouwgewaad van den vloek de zonde van den mensch te beweenen.

De zonde is toch ook geestelijk van aard; en ze kan niet in het vleesch schuilen, of hoe zou Satan anders, die geen vleesch heeft, zonde hebben kunnen, en voor ons de inblazer van alle zonde geworden zijn?

En toch, die geestelijke gebeurtenis van den zondeval, tast niet alleen ook 's menschen lichamelijke natuur aan, en brengt ons hier den tijdelijken dood, maar dringt derwijs in heel de natuur in, dat heel haar gelaat verdonkerd wordt, en doornen en distelen het teeken worden van haar nieuwe gedaante.

En geheel datzelfde is u in de Heilige Schrift immers ook bij de toekomst van den Heere Christus voorzegd?

Dan niet alleen zielen die worden gezaligd, maar ook *lichamen* die opgewekt en verheerlijkt worden.

Maar dit niet alleen. Duidelijk zegt de Openbaring u, dat er ook teekenen en ontzettende gebeurtenissen zullen zijn in zon en maan en starren, in de zeeën en de rivieren der aarde.

Ja, ten slotte dat heel deze aardsche natuur in één ontzettenden wereldbrand zal opgaan, om uit dien wereldbrand een nieuwe aarde, een verheerlijkte natuur, een natuur heerlijker dan eens het Paradijs was, te doen voortkomen.

En zeg nu niet, dat de natuur dit alles wel ondergaat, maar dat er toch in die natuur zelve geen meêleven is.

Of zegt dan niet de apostel Paulus ons, dat „de natuur met opgeheven hoofde zucht, wachtende op de openbaring der kinderen Gods? Want dat de natuur aan den vloek onderworpen is, niet gewillig, maar door diens wil, die haar aan den vloek onderworpen heeft, op hoop, dat ook deze natuur zelve zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want, zoo besluit hij, wij weten, *dat de geheele natuur te zamen zucht en te zamen in barensnood is tot nu toe.*"

En hoe zoudt ge dan zeggen, dat een natuur, die als de zonde komt het rouwfloers aantrekt, en nog steeds zuchtende wacht op de openbaring der heerlijkheid die komt, niet mee zou gebeefd hebben, toen het groote pleit ook over *haar* toekomst beslist werd, en de Middelaar, die tevens haar Schepper was, wegstierf in den dood aan het Kruis.

Laat slechts dit meêbeven van de aarde met het sterven van Jezus, u niet tot een verwijt worden.

Al is het toch, dat ook die natuur banden aan Jezus heeft, en haar lot door hem bepaald ziet, wat is die band die de natuur aan Jezus bindt vergeleken bij de mystieke zielsgemeenschap, die reeds op zich zelf al wat mensch heet, maar veel meer nog, in heel anderen zin zijn verkorenen met den Heiland der wereld bezitten.

De menschenwereld staat toch veel nader aan Jezus dan de onbewuste natuur. En als ge dan ziet, hoe terwijl de natuur meêzucht en de aarde meêbeeft, de menschen die bij dat kruis staan, als massa genomen, niets voor Jezus gevoelen, en eer nog den spot met hem drijven, ja dat het *menschen* zijn, die Jezus sterven doen, hoe smadelijk komt dan niet ons menschelijk geslacht hier tegenover de natuur uit. Een natuur die meêtreurt, tegenover een menschelijk geslacht, dat zich te goed doet aan zijn sterven.

Doch zij het zoo, dat was onze zonde, onze zelfverstomping, onze ingezonkenheid, de onmogelijkheid waarin we ons zelven gebracht hadden, om met den heiligen Jezus te gevoelen en met hem te lijden en te sterven.

Maar zie dan nu de belijders des Heeren, de verlosten van dien Heiland, die onafzienbare schare, die gedoopt is in zijn Naam, en zich naar den Christus, als met een eerenaam, noemt.

Zij hoorden van dat Kruis van Golgotha. Zij zagen in de Heilige Schrift dat lijden en sterven van den Christus als voor oogen geschilderd. Op alle manier zijn ze er bij geroepen. Door predikatie, door lezing, door beeld en afschaduwing.

De wereld is vol van het Kruis. Als sieraad en eereteeken draagt men het heel de wereld door.

En telken jare komen de zes à zeven weken terug, dat de Christenheid weer afzonderlijk bij het lijden en sterven van den Middelaar bepaald wordt.

En die belijders nu, die verlosten van Jezus, wat gevoelen zij in hun hart bij het indenken, bij het weder aanzien van het lijden en sterven van den Christus?

Kunt ge zeggen, dat, zooals eens de natuur meêbeefde, zoo ook hun hart en hun ziel nog meêzucht en meêbeeft, als dat Kruis weer voor hun geest treedt?

Helaas! wat is het meêgevoel dan zwak, en nauw waarneembaar in zijn heiligen.

Zelfs als men zijn dood gedenkt bij het heilig Avondmaal, hoe weinig heilige ontroering!

Staande voor den Tempel van Jeruzalem, heeft Jezus gezegd, dat *de steenen* haast spreken zouden als het menschenkind zweeg.

En letterlijk is dat bij Golgotha vervuld geworden.

Wie er als mensch stond zweeg, of deed erger dan zwijgen, en lasterde den Zone Gods. En toch hebben de steenrotsen gesproken, en heeft de grond gebeefd, en daardoor is die officier van de wacht *ontroerd* geworden.

Acht daarom die natuur ook u niet vreemd. Zijt ge niet uit de aarde genomen? Komt uit die aarde uw voedsel niet? Keert ge niet eens tot de aarde weder, om door haar ontbonden en bewaard te worden, tot de toekomst des Heeren?

Kortom, is niet uw leven met het leven dier natuur verwant? En treedt ze niet óf als een hulpe naast u, óf als een getuige tegen u op?

Als haar lente weerkomt, brengt ze u met die lente den terugkeer van Paschen en als een trouwe wachtster komt ze u zoo telken jare aan het kruis van Golgotha hernieuwen het schrikkelijk lijdenstafereel dat aan die glorie van Pascha voorafgaat.

O, Laat dan de stem der natuur, evenals eens dat beven der aarde dien officier van de wacht, zoo ook u telken jare weer de *ontroering* in de ziel bij het indenken van Jezus' lijden mogen brengen.

Gelijk eenmaal de aarde onder Golgotha gebeefd heeft, kenne zoo ook uw hart dat heilige beven, dat stille sidderen, als ge weer de ontzettendheid van dat ingaan van uw Heiland in den eeuwigen dood indenkt.

Amsterdam, 1 April 1898.

Accoord.

Telkens duikt nog de vraag op, of kerken die zich vereenigen op zeker accoord, later onbevoegd zijn, om van dit aangegaan accoord af te wijken.

Een uiterst gewichtige vraag.

Stel toch voor een oogenblik, dat ge dit zoo verstaat, dan zou hieruit volgen, dat twee saamgesmolten kerken over bijvoorbeeld honderd of tweehonderd jaar nog onbevoegd zouden zijn, om het nu door ons bepaalde te wijzigen.

Zulke kerken zouden dan aan een nieuwen regel onderworpen worden. Ten eerste aan Gods Woord, en ten tweede aan het Accoord.

De Belijdenis kan veranderd worden als ze blijkt met Gods Woord niet overeen te stemmen. Ook de Kerkenordening kan gewijzigd worden. En zoo elk kerkelijk besluit.

Maar dit nu aangegane *Accoord* zou tot de onveranderlijke dingen behooren. Daar zou nooit aan mogen getornd, nooit iets in mogen veranderd worden.

Alzoo zou naast het *Woord* het *Accoord* komen te staan.

Maar stel nu dat het *Accoord* bleek in strijd met Gods *Woord* te zijn, dan zou er toch niets aan te doen wezen, en ten slotte zou zelfs het Woord van God voor het *Accoord van menschen* moeten wijken.

Ieder gevoelt dit kan niet. Dat ware onchristelijk. Dat ware door en door ongereformeerd. En het ware een onzinnige gedachte op den koop toe.

Een accoord kan dan alleen volstrekt bindend zijn, als de twee partijen die het aangingen, blijven bestaan, en dus bij machte zijn, om het bij overeenkomst te wijzigen, als het blijkt dat men zich vergist heeft.

Maar dit is hier niet het geval.

Het zijn wel twee partijen die overeenkomen en accoord sluiten, maar als het accoord gesloten is, zijn er geen twee partijen meer. Ja, wat meer zegt, doel van het accoord is juist om de twee partijen te doen verdwijnen, en er één kerk voor in de plaats te stellen.

De mogelijkheid om het aangegane accoord bij manier van nieuwe overeenkomst te wijzigen, bestaat alzoo niet. En wilde men dan toch het accoord voor onaantastbaar verklaren, zoo zou hieruit rechtstreeks volgen, wat we zooeven aangaven, t. w. dat dit accoord eerst *naast*, en straks *boven* Gods Woord kwame te staan, iets wat niemand wil, en ieder onzer verfoeien zou.

Er kan dan ook geen de minste twijfel zijn, of elke Synode, elke classis, elke kerkeraad, elke gemeente is formeel gerechtigd en bevoegd, om, bij later inzicht dat een andere regeling geëischt is, van het aangegane accoord af te wijken.

Men moet zulk een accoord dan ook in heel ander licht beschouwen. Het is geen contract tusschen twee partijen, maar een declaratie van gevoelens van oprechte, eerlijke, trouwe broeders over en weer.

Als broeders verklaart de ééne groep aan de andere groep, dat men bereid is voor het eerstkomende gezamenlijke leven over en weder dit of dat in eigen dusver gevolgde practijk te zullen wijzigen, en zich naar dezen en dien regel te zullen conformeeren.

En daar houdt men zich dan ook aan.

Niet juridisch, niet formeel, maar *moreel* is men hiertoe verplicht. Men zegt dit elkander toe. Men belooft het elkander over en weder. En die gegeven belofte komt men na.

Edoch zonder in iets zijn vrijheid te verliezen, om steeds over en weder voor de meerdere voortreffelijkheid van deze of die manier van doen te pleiten. En doet zich nu het geval voor, dat men, *na* de ineensmelting, tamelijk wel eenparig tot het inzicht komt, dat zulk een zaak toch beter anders geregeld ware, dan doet men het alzoo.

Blijft daarentegen een aanmerkelijke minderheid zich verzetten, dan gaat de meerderheid hiervoor tijdelijk uit den weg, en hield die tegenstand aan, dan zouden wij steeds aanraden, gedurende het thans levende geslacht dat het accoord aanging, zich te blijven gedragen naar de gemaakte afspraak. Altoos tenzij het later bleek, dat er pertinente strijd met Gods Woord bestond. Daarvoor moet steeds alles wijken. Maar zulke punten geldt het accoord in den regel niet.

Op de beurs en op de markt kijkt men scherp, vaak vinnig op elkaar toe, om elkander een vlieg af te vangen en in een valstrik te lokken.

Maar alzoo zal het onder ons niet zijn.

Ons voegt het als ambtsdragers van Christuswege, en als broeders in onzen Heiland, met elkander te spreken en te overleggen, en in alles wat even kan, de broederlijke liefde den doorslag te doen geven.

Sterken en *zwakken* zijn er nog altoos in Christus' kerk.

En dan blijft steeds de apostolische regel gelden, dat de *sterke* zich naar den *zwakke* schikken zal.

Niet om hem *zwak* te laten blijven, maar om ook hem tot de kracht der *sterken* op te heffen.

Deputaatschappen.

III. *(Slot).*

Stelt het Deputaatschap ter uitvoering van een gevallen besluit den onverbiddelijken eisch, dat Deputaten zich van *alle eigen oordeel* hebben te onthouden?

Zoo is het vaak verstaan, maar ten onrechte.

Immers ook de *uitvoering* van eenige zaak vereischt in den regel wel terdege eigen oordeel. Als Deputaten belast worden met de uitgave van de Acta der Synode, hebben zij wel terdege te beoordeelen, wie zal drukken, op welk papier, met welke letter. Te beoordeelen hoe de verzending zal plaats hebben, en tegen wat prijs het boek verkrijgbaar zal zijn. En zoo ook te beoordeelen, hoe de Acta zelve zullen worden ingericht, hoe het register zal worden opgemaakt, enz.

Zelfs dus bij zoo machinaal mandaat als de uitgave der Acta is eigen oordeel onmisbaar. En veel minder nog kan dit eigen oordeel gemist worden, als het betreft een Deputaatschap bij de Hooge Overheid, een Deputaatschap voor de Theologische School, een Deputaatschap voor de uitgave van een kerkblad enz.

Kortom, er is niet één Deputaatschap denkbaar, dat uit te voeren en waar te nemen zou zijn door een *automaat*.

Een Deputaat is geen boodschaplooper, geen kruier, geen commissionair, die er op uit wordt gestuurd. Hij wordt gekozen als deskundige, als man voor zijn taak berekend, en als een persoon in wien men vertrouwen stelt, dat hij de zaak tot een goed eind zal brengen.

Ge kunt een Deputaat het best vergelijken bij een kapitein, die met zijn schip door een reeder wordt uitgezonden, en voelt dan terstond dat geen reeder zijn schip zou toevertrouwen aan een machine, aan een man zonder eigen inzicht of zonder zelfstandig oordeel. Integendeel de reeder plaatst als kapitein op zijn schip, juist een man van kennis, van zelfstandig karakter en van kloeke handeling, en hij doet dat omdat hij weet, hoe het in tal van gevallen juist van het oordeel van den kapitein zal afhangen of de vaart slaagt of mislukt.

Alleen maar het eigen oordeel betreft nu alleen *de uitvoering*, niet de zaak die uitgevoerd moet worden.

Geen reeder benoemt een kapitein om er maar eens op uit te varen, en te zien wat hij doet. De reeder geeft hem een lastbrief, en bepaalt daarin wat het schip zal laden, waar het heen moet, en waar het zal lossen, en wat het te doen heeft na lossing van de vracht.

Natuurlijk kunnen er onvoorziene dingen opkomen, en dan breekt nood wet, en moet de kapitein beslissing nemen, die anders de reeder zelf zou nemen. Maar zulke toestanden van nood uitgesloten, heeft de kapitein niets te doen dan zijn schip te gebruiken overeenkomstig den lastbrief, en daarna terug te keeren tot zijn reeder en rapport te doen van zijn vaart.

En juist zoo nu staat het ook met een Deputaatschap.

Dit Deputaatschap ontvangt een lastbrief, den last daarin vervat heeft het naar eigen oordeel op de beste manier uit te voeren, in cas van nood heeft het te voorzien in de ongelegenheid, en na volbrachte taak keert het tot de kerken terug en doet rapport.

Juist daarom echter is het eisch, dat een kerkeraad, een classis, een provinciale of een generale Synode, die een Deputaatschap instelt, den lastbrief klaar en duidelijk invulle.

Geen reeder zal in zijn lastbrief schrijven, dat het schip ergens naar Amerika moet, maar bepalen in wat haven van Amerika het moet binnenvallen. En zoo ook moet een Deputaatschap geen last in algemeene bewoordingen ontvangen, maar een welomschreven mandaat, zoodat het nooit zelf te vragen heeft: *Wat*, maar alleen *hoe* zal ik gaan uitvoeren?

In dat *wat* en dat *hoe* zit al het verschil. En als een Synode aan Deputaten niet alleen het *hoe* overlaat, maar ook het *wat* door hen laat bepalen, geeft ze eigen recht en roeping prijs, en *substitueert ze Deputaten voor zich zelve*. En juist dit mag niet.

Wie als vertegenwoordiger van een ander optreedt, kan zijn taak niet rechtens aan derden overdragen.

De leden der Synode vertegenwoordigen de kerken, en kunnen en mogen daarom niet deze vertegenwoordiging der kerken overdragen op Deputaten.

Geen parlement is gerechtigd in zijn plaats een commissie te benoemen, en zelf naar huis te gaan. Plaatsvervanging is hier niet toegestaan. Wie benoemd is, moet zelf dienst doen in eigen persoon.

Anders toch kon een Synode volstaan met in één enkele saamkomst voor de verschillende zaken Deputaten te benoemen, en zelve naar huis gaan.

Doch juist dit mag niet. De Synode heeft zelve te handelen en te beslissen, en mag alleen datgene aan Deputaten overdragen, wat geen nadere beslissing vereischt, maar slechts behoeft uitgevoerd te worden.

Hierbij echter heeft *de tijd* een zeer ernstig woord meê te spreken.

De beste Synode kan veel dingen slechts voor een betrekkelijk kort tijdperk vooruit zien en vooruit beoordeelen.

Ze kan dat voor enkele maanden, misschien voor een jaar, maar stellig niet altoos voor langer. Geldt het dus zaken, waarin allerlei onvoorziene dingen kunnen voorvallen, en die toch bereddering en uitvoering eischen, en geen uitstel dulden, dan is het voor de beste en scherpzinnigste Synode onmogelijk, zoodanig een besluit en beslissing te nemen, dat ze al wat voor kan komen in haar besluit voorzien heeft. En daar nu ook in het kerkelijke de loop der dingen niet stilstaat, maar rusteloos voortgaat en telkens voorziening eischt, brengt een Synode die Deputaten voor te langen tijd benoemt, deze in de onaangename noodzakelijkheid, om te gaan doen wat eigenlijk der Synode is, en dan wordt het een Synodale commissie, een soort van plaatsvervangend bestuur.

Voor een enkel onvoorzien, plotseling geval, kan dit nu geen kwaad, wijl de Deputaten dan van achteren goedkeuring kunnen vragen, maar het wordt wel kwaad, als dit zelf-beslissen van Deputaten regel wordt, en moet worden. Gelijk het vroegere groot-Deputaatschap voor de Zending was ingericht, trad dit geheel in de plaats der Synode, en der kerken, en was het wat de Engelschen noemen een *Missionary-board*. Deputaten beoordeelden alles, regelden alles, beslisten alles, voerden alles uit, en de Synode aan wie zij rapporteerden deed weinig anders dan formeel en nominaal hun gestie bezegelen.

Niet dat de toenmalige Deputaten dit zoo bedoelden, maar het was eenvoudig zoo, en hiermede was een Synodale commissie, een plaatsvervangend lichaam, een plenipotentiair bestuur in het leven geroepen, dat lijnrecht en principieel tegen de eerste grondbeginselen van het Gereformeerde kerkrecht inging.

Deze Deputaten voeren niet alleen op het schip als scheepsraad, maar zett'en den eigenlijken reeder, dat was de kerk, op non-activiteit, en deden zelven wat alleen de reeder doen kan en mag.

De strijd desaangaande te Middelburg gestreden is dan ook met volkomen succes bekroond. Ten slotte heeft niemand de ongereformeerde instelling van zulk een plenipotentiair plaatsvervangend bestuurscollege meer verdedigd.

Het valsche begrip van Deputaat heeft hiermede den doodsteek ontvangen, en het juiste begrip is weer bovengekomen.

Maar op dien eenig goeden weg moet dan ook voortgegaan.

De beslissing van *wat* uit te voeren is, moet in elk opzicht bij de Synode blijven, en alleen de *wijze* van uitvoering moet aan Deputaten worden overgelaten. Doch juist om dit niet tot een wassen neus te maken, moet dan ook de tijd waarvoor ze benoemd worden, zeker perk niet overschrijden, overmits bij te langen duur van hun mandaat, het *niet*-voorzien zijn van wat te beredderen zal zijn, vanzelf weer regel moet worden.

Een gevaar dat daarom te grooter is, omdat voor de talrijkste en meest invloedrijke Deputaatschappen veelal langen tijd dezelfde leden zullen optreden.

Deze leggen dan ongemerkt op zulk een aangelegenheid de hand. Ze maken er een eigen koninkrijkje van. En ten slotte gaat het alles buiten de kerken om.

Personen treden voor de *kerken* in de plaats.

En zoo uitnemend als het nu is, dat de kerken met dankzegging aan den Koning der kerk, gebruik maken van de talenten en gaven, die enkele personen in die kerk ontvangen, even afkeurenswaardig zou het toch zijn, zoo de kerken, als een patient bij zijn dokter, geheel de behandeling dom en onwijs aan die enkele personen overlieten.

Dan leeft de kerk zelve niet in de dingen meê. Ze denkt er niet over na. Ze vormt er zich geen eigen oordeel over. En eer ze het weet, is ze weer in handen van een ongeregelden *clerus* gevallen.

Het is juist opdat er nooit eenig gezag op Deputaten worde overgedragen, dat het Deputaatschap strikt en stipt Commissie van *uitvoering* moet blijven, en dat, om dit mogelijk te maken, geen Deputaatschap mag worden ingesteld dan voor een periode die de Synode zelve vooraf overzien kan.

Onze Eeredienst.

XXV.

De bouw en inrichting van een lokaal, dat dienen zal om er de vergadering der geloovigen in te houden, wordt beheerscht door den aard van die vergadering en van hetgeen in die vergadering der geloovigen te doen is.

Een Koopmansbeurs moet heel anders zijn gebouwd en ingericht dan een vergaderzaal voor het Parlement, een vergaderzaal voor het Parlement heel anders dan een lokaal voor groote Volksvergaderingen, waar vier, vijf duizend lieden bijeenkomen, en ook zulk een lokaal moet weer heel anders zijn ingericht dan een Academische Senaatszaal of de vergaderzaal eener Synode-Generaal.

Naar het soort vergadering is moet de zaal, het lokaal, het gebouw, *in casu* de Kerk, zijn.

Desnoods kan de vergadering der geloo-